

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. februarja 1886. l.

XXVI. leto.

Domači učiteljski zbori.

Domači učiteljski zbori (lokalne konferencije) so zelo važni in veliko pripomorejo, da se učitelji dalje izobražujejo. Tù se zbirajo učitelji dotične šole v plodonosno posvetovanje o raznih pedagoških stvaréh. Take konferencije morajo biti napolnjene z vzvišenim in za stvar vnetim duhom; način obravnavanja in posvetovanja bodi miren in dostojen. Sosebno je preprečiti, da konferencije niso le prisiljeni shodi učiteljstva kake šole, marveč da se pri njih vselej tudi kaj v nadaljno izobražbo učiteljstva stori. Predmeti, kateri se imajo obravnavati, morejo biti različni, ali na ožje šolsko delovanje se ozirajoči, ali bolj splošno pedagogično-znanstveni. Na Kranjskem se še zelo pogreša natančen navod takim konferencijam. Štajerski deželni šolski svet je v tej zadevi užé l. 1881. izdal nekak načrt za domače konferencije. Naj tukaj objavim glavne točke tega razglasa.

Kot nujni, vender ne pravilni predmeti konferencije, naj se razpravljajo sledeče točke:

1. Priobčevanja dopisov, ako njih vsebina ni zahtevala neposrednje krožitve pri posameznih učiteljih.

2. Priobčevanja vodje o tem, kar je zaznal pri svojem nadzorstvu, kakor tudi pri hospitovanji (§. 34. šolskega in učnega reda) v didaktičnem in pedagoškem obziru; svetovanja, ki izvirajo iz teh zaznanj.

3. Poročila razrednih učiteljev o šolskem obiskovanji, o napredku otrok in o stanji discipline tako v obče, kakor posamezno.

4. Poročila razrednih učiteljev o preučenji učne tvarine v učnem načrtu določene, o vzrokih, ki so ovirali dosego učnih smotrov; posvetovanje, kaj se ima v tem obziru ukreniti in kakó postopati.

5. Razgovor o skupnem postopanju gledé uporabe ustrahovalnih sredstev, priobčevanja o uspehih uporabljenih izboljševalnih sredstev.

6. Posvetovanje o uporabi strožjih ustrahovalnih sredstev (§. 24. šolskega in učnega reda).

7. Razgovor o zaprekah, ki ovirajo razvoj krajevnega šolstva, in posvetovanje o sredstvih, odnosno nasvetovanje, kakó te zapreke odpraviti.

8. Razgovor o sredstvih, ki naj bi se uporabljala, da se doseže kar najbolj možno soglasje mej domačo in šolsko vzgojo.

9. Razgovor o socialnih in sešebno taci razmerah v šolski občini, katere vplivajo na šolo in omiko in zoper katere je treba pomoči ali katere treba pospeševati.

10. Razgovor o podrobnem učnem načrtu za posamezne učne predmete v vseh razredih.
11. Razgovor o metodičnih pravilih za pouk v posameznih učnih predmetih.
12. Določitev splošnega postopanja gledé нравов in pridnosti.
13. Razdelitev otrok v posamezne razrede in oddelke (§. 46. šolskega in učnega reda).
14. Poročanja šolskim oblastvom, katera se zahtevajo od učiteljstva.
15. Nasvétí o vpeljavi kmetijskih ali obrtnijskih nadaljevalnih tečajev in določitev učnega načrta za taiste.
16. Razgovor o učilnih pripomočkih, o šolski opravi in o učilih, kar se ima omisliti.
17. Posvetovanje in sklepanje o knjigah in spisih za šolsko in učiteljsko knjižnico.
18. Priobčevanja o vsebini prebranih spisov za mladino, o njih vrednosti in obra-
zujoči svrhi, tako tudi o njih sposobnosti za šolarsko knjižnico. (Ukaz ministra z dne
12. julija 1875. l.)
19. Perijodno razgovarjanje o šolskih zakonih in o ukazih izdanih na šolskem polji.
Predmeti, katere je želeli in priporočati lokalni konferenciji, so:
20. Obravnavanje didaktičnih in pedagogičnih nalog.
21. Razgovor o slovstvenih pojavih, sešebno na šolskem polji.
22. Čitanje sestavkov, objavljenih v strokovnih listih, čisto znanstvene ali didaktično-
pedagogične vsebine.
23. Čitanje životopisov slavnih šolnikov.

Potovanje učiteljevo.

Kot sredstvo v nadaljnje izobraževanje učiteljevo more se smatrati tudi potovanje. To ima tem večjo obrazovalno moč, čim bolj se učitelj potrudi, razne vtise v svoj duševni prid obračati. Na drugi strani pa mu bode ono tudi tem večjo korist donášalo, čim iz-
obraženejši bode on sam, čim bolj bode v stanu, prirodo in nje darove z nekaljenimi
očmi opazovati. Največ koristilo pa mu bode potovanje tedaj, če bode tudi o njem imel
poseben zapissek, kamer bode zabelježeval vse vtise, kateri bodo vplivali na njegovo dušo.
Pred vsem mu treba sestaviti načrt, po katerem se mu bode ravnati. Da ne bode slepo
taval okrog, sestavi si bode pouka željen učitelj tudi nekaj zaznamek opazovanja vred-
nih predmetov. Posebne važnosti je za učitelja, da se natanko seznani s svojim okrožjem,
v katerem mu je delovati. Tù ne bi mu smel neznan ostati noben važen predmet, kajti
kakó hoče otroke učiti v domačiji, ako je sam ne pozná. Mnogo koristnega se dá res
iz knjig posneti, a natančnosti se za ožji krog domovine v nobeni knjigi ne nahajajo,
ne gledé na to, da taci domovinoslovskih knjig še zelo pogrešamo. Pa tiskana beseda
je le mrtva, lastno opazovanje jo še le oživi in stori, da more učitelj v šoli domovino
živobojno in po prirodi opisovati. Tudi domačo deželo in njej sosedne kronovine treba
prehoditi, če ravno je ta krog že obširnejši, in se vse potančnosti ne dadó tako temeljito
proučiti in za pouk porabiti. A učitelju treba več znati, nego to, kar ravno v šoli po-
trebuje, kajti le tako mogel se bode potem prosteje gibati in ne bode prišel po otroških
vprašanjih v zadrego. Potovanje more biti torej krajše ali daljše, vselej pa mora imeti
določen namen. Potovanje le v zabavo ne pristuje učitelju, a tudi potovanje v pouk
ima mnogo zabavnega v sebi. Že pogled lepe krajine, mogočnega gorovja, idilskega
kmeškega življenja, krasote mestne i. t. d. obseza mnogo mičnega, kar nas navdaja z

nekim zadovoljnim čutom. V prosti prirodi prenovi se telo in oživi se duh za novo težavno delo. Tak učitelj prestopi z učvrstjenimi duševnimi in telesnimi silami prag šolske sobe, in pouk oživlja izkušena učiteljeva beseda. Zato ne zamudi nikdo, komur čas in denar dopušča, podati se na potovanje, bodi si dolgo ali kratko; a vselej z določenim namenom in s svinčnikom v roki.

Pri premišljevanji o nadaljnjem izobraževanju učiteljevem je razvidno, da si te omike ne moremo prisvojiti na jedenkrat, temveč le polagomô, ne v veliki meri, marveč le po malem. Vsled tega ne sme učitelj nikdar nehati samega sebe izobraževati, kajti le dotlej bode sposoben druge izobraževati, dokler bode deloval na lastni izobražbi, dokler bode smatral šolo samo, občevanje z otroci in tovariši, pouk in znanje s samim seboj kot glavno sredstvo omike. Tudi mu je po tej omiki hrepeneti le zbog omike same brez obzira na smoter, ne gledé na materijalen dobiček.

Z vsakim dnevom postajati mu je dovršenejšim; noben dan naj mu ne mine, da bi se ne naučil kaj novega, da bi ne prišel k izpoznanju kake nove resnice. Kakor naj nese otrok od vsake poučne ure nekaj koristnega domov, tako naj sklene vsak učitelj vsak dan svoj račun z opombo, da je za jeden korak bližje dovršenosti. „*Nulla dies sine linea*“.

In če se bodo učitelji prizadevali, svojo izobražbo nadaljevati, tedaj tudi plodovi tega truda ne bodo izostali. Narod jih bode čislal, oblastva jim bodo stanje olajševala; njih šola bode torišče otroške živahnosti in otroškega veselostja; vzgoja nedolžne mladine bode lepše zorela; oplemenitovanje in obrazovanje národa bode napredovalo, njegova blagospesnost se bode povzdignila, in moglo se bode reči s pesnikom:

„Dolžan ni samó, kar veléva mu stán,
Kar môre, to móž je storiti dolžán!“

Fr. G.

Prvo berilo in slovnica za slovenske ljudske šole.

Sestavila A. Razinger in A. Žumer, ljudska učitelja. — Natisnila in založila „Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg“. — V Ljubljani 1885, v 8ki, 96 strani. — Cena vezani knjigi 24 kr.

(Dalje.)

Zahteve, koje stavi napredujúóe šolstvo nam učiteljem, množé se od dne do dne, a ž njimi rasejo v istej meri terjatve šolskim knjigam, oziroma njihovim pisateljem. Učitelj brez dobrih šolskih knjig je malin brez vode. Od učitelja se ostro zahteva dan danes, da se pri pouku strogo ravná po predpisanih učnih načrtih, in da kolikor mogoče natančno doseže naznačeno učno svrho. Učitelj naj učne načrte pozná, pozná naj je tudi pisatelj učne knjige! In v tem obziru naletim v Razinger-Žumer-jevem „Berilu“ na prvo pomanjkljivost.

Gospoda sestavitelja sta namenila knjigo za cel jezikov obseg, za vse slovenske ljudske šole, ne samo za kranjske. Morala bi bila tedaj, ko sta določevala svoji knjigi berilno snov (snov nazornega nauka), ozirati se na učne načrte vseh slovenskih pokrajin. Učni načrti štajerski in koroški mi niso slučajno pri rokah, a če primerjamo užé naše primorske s kranjskimi, najdemo, da je v naših snov nazornega nauka določena, dočim kranjski o tem molčé. In ako dalje primerjamo snov nazornega nauka predpisano v naših učnih načrtih za II. oziroma III. šolsko leto z óno, koje obdelujeta gospoda sestavitelja v svojem „Berilu“, vidimo, da v „Berilu“ marsikaj primanjkuje. Knjiga ugaja po tem takem kranjskim, né pa v istej meri primorskim ljudskim šolam.

Pa mi poréče kedo: naj primorski učitelj dostavi, česar mu primanjkuje! Lehko rečeno, a kako storjeno?

I. in II. oziroma III. šolsko leto so leta nazornega nauka. V I. se obravnava ta predmet samostojno, v II. na podlagi berila. Berilo namenjeno za II. šolsko leto mora torej učitelju podati vso snov nazornega nauka, kar je zahtevajo učni načrti. In ako je knjiga namenjena šolam, ki imajo različne učne načrte, naj se ravná po tistih, ki naj več zahtevajo. Lehko je učitelju izpuščati, a težko dostavljati.

Še neko željo bi rad izrazil pri tej priložnosti. Predobro je znano, da je v marsikateri šoli nemogoče v II. šolskem letu kar hitro začeti z branjem berilnih sestavkov. Počitnice, bolezni in drugi zadržki so navadno vzrok, da otroci več ali manj pozabé, česar so se prejšnje leto naučili. V vsakem šolskem letu razen prvega bode previden učitelj v začetku leta ponavljal, da učno snov prejšnjega leta zopet oživi, v spomin pokliče ter tako pripravi znanje učencev do približno enake stopinje, s katere mu je mogoče vkupno nadaljevati.

In zakaj bi se to ne zgodilo v II. šolskem letu, kder je potrebnejše nego sicer?

Otroci I. šolskega leta so večinoma telesno kot dušno še malo razviti. Otroške bolezni, slaba vremena po zimi je večkrat zadržujejo v rednem dohajanju v šolo in v šolskem napredku. V šoli se pa stavijo razmerno jako velike zahteve njihovim komaj se razvijajočim dušnim močem. Premislimo le, da si morajo pri jezikovem pouku zapomniti sto različnih znamenj za glasnike (male in velike črke, pisane in tiskane), da o drugih predmetih ne govorim. Kake težave mora to napravljati njihovemu še šibkemu spominu in kako verjetno in naravno je, da se po počitnicah vračajo v šolsko poslopje z marsikatero „luknjico“ v svojem znanju. In ko stopi učitelj pred svoje drugoletnike z ukazom: berite, vidi, da ne „gre“. — Kaj sedaj? — Ali naj učitelj uči brati učence iz „Berila“ v šoli? Ali naj jim ukaže to storiti domá? Ali naj ž njimi še enkrat ponovi ves „Abecednik“? — Ni eno, ni drugo bi ne bilo na mestu. Ampak učitelj naj prve dni novega šolskega leta z učenci ponovi vso abecedo, pisano in tiskano, in sicer takó, da jim pisane črke piše na tablo, tiskane pa jim kaže na stenskih tablah ali pa iz predelnika za tiskane črke, vse v abecednem redu. Otroci za učiteljem pridno pišejo in berejo. V dobrem tednu so male črke končane. Za ponavljanje velikih črk se mora porabiti užé nekoliko več časa, ker so se jih otroci v I. šolskem letu mnogo hitreje in površneje učili primeroma z malimi črkami. S to ponovitvijo malih in velikih črk preidó užé 3—4 tedni. Kaj pa z „Berilom“? Kakor je sedaj uravnano, ne dá se v tem času rabiti. In kakó dobro bi služilo pri tej ponovitvi v podporo učitelju in učencem, ako bi imelo začetka ob kratkem (le nekoliko listov) óne vaje v čitanju, koje se (se vé mnogo obširneje) nahajajo v I. delu „Abecednikovem“.

Naj blagovolita gospoda sestavitelja to mojo željo in — nasvèt premisliti in ako jima ugaja, v novi izdaji uporabiti! Nekaj enacega nahajam tudi v gori imenovanem II. delu Heinrich-ovega Abecednika.

Jezik je v „Berilu“ priprost, (z nekaterimi izjemami) domač, otroku lahko umljiv. Stavki so večinoma prosti, kolikor mogoče kratki, ter odgovarjajo takó nalogi knjige kot svojstvu našega jezika, ki ne ljubi dolgih in zapletenih stavkov.

Žal, da ne bode slovnica popolnoma zadovoljen z „Berilom“. Ako bi bila gospoda sestavitelja le nekoliko bolj obzir jemala na izvrstno, gledé govornih razpolov še nedoseženo Levstik-ovo slovnico (Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen), ognila bi se bila marsikateremu slovniskemu pogrésu, kakor uredjeno (ure-

jeno)¹⁾, ganjeni (ganeni), zadeti (zateti), potuhnjena (potuhnena), vsede se (sede), djala (dejala), zmrznena (zmrzla), boste dobili (doboste).

Tudi po Janežičevej slovnici bi se dalo odpraviti nekaj pomanjkljajev, n. pr. vsak pri založniku kupljeni (kupljen)²⁾ deseti iztis, spomladansk (spomladanski)³⁾, uspešno (vspešno), naj bolj zdrava (naj zdravejša), sčičiščen (izčičiščen), jih (ja [Levstik], ju [Janežič], dvojina, namreč Reziko in Pavleka).

Več ima knjiga ónih pogreškov, kateri vam Kranjcem niso pogreški — in so jih zaradi tega slovenske knjige tudi takó bogate — a nam Primorcem pa so, in smo posebno mi Goričanje jako občutljivi proti njim. Našemu jezikovemu čutu je namreč jako drago pravilo, da imajo dovršni glagoli užé v sedanjiku prihodnjikov pomen, pravilo, koje naše slovnice sicer pripoznavajo, dejansko pa več ali mánj zoper nje grešé. Naše ljudstvo v goriški okolici in po soškej dolini ne poréče nikedar: šli bodemo (pojdemo), bodemo ustavíli (ustavimo), zapeli bodemo (zapojemo), bode se posušilo (posuši se), bode se prikazala (prikaže se), bode priplavala (priplava), bode zletel (zletí), bodeva poiskala (poiščeva)⁴⁾, kar se vse bere v „Berilu“.

Naj porekó naši jezikoslovci, kar hoté, jaz pripisujem to neslovensko govorjenje nemškemu vplivu, práv kakor mej slov. Štajerci izgovarjanje glasnika v konec besed kot f.

Tudi nekatere nedoslednosti se nahajajo v „Berilu“. Nedosledno se rabi osebni zaimek, III. osebe, 4. sklon množine: jih in je. Naj v dokaz navedem le stavek str. 7.: Umivamo si jih, da je zdrave ohranimo. Nedosledno se dalje glasi nočeš (str. 43.) in neče (str. 44.). Prav tako se zamenjuje ni in nij.

Pogreški zoper jezikov čút bi smatral: molitev voditi (naprej moliti), iščem cvetični prah (cvetičnega prahu)⁵⁾, orač potrebuje razno orodje (raznega orodja)⁶⁾, shranja (shranjuje).

Gospoda pisatelja rabita besedo „vodstvo“ za nemško „Leitung“, kakor večina naših nadučiteljev. Ker pa naš šolski zakon strogo loči „Direction“ (za srednje in meščanske šole) od „Leitung“ (za ljudske šole) ter je užé od nekedaj v navadi slovenski izraz „vodstvo“ za nemški „Direction“, mislim, da bi bolje vstrezali natančnejemu izraževanju, ako bi pisali za nemški „Leitung“ in „Leiter“ slovenski „voditeljstvo“ in „voditelj“. Tudi Lahi delajo razložek mej „direzione“ in „dirigenza“.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

21) Blaže ino Nežica v nedelski šoli. Učitelam ino učencam za pokušno spisal Anton Slomšek, Vozeniški fajmošter. I. 1842. — II. 1848. — III. 1857. — Predgovor v I. nat. je: Čuješ, prelubi Moj! Boš bral, kar sta se Blaže ino Nežica v šoli učila, naj se tudi tebe nauk prime. Beri, šteji, in poskušaj; koliko toljko se prišlo ino veselilo te bo, tudi kaj znati.

Hočeš ti druge učiti, ino bolj moder biti ko skerben učitel, ino priden gospód kaplan, ki sta v šoli učila, ti ne branim. Uči kakor rad; naj le dobro seme na dobro zemljo pade, imej si v rokah sevko alj sevavnik.

¹⁾ V oklepajih so pravilni izrazi.

²⁾ Glej Janežičevo slovnico str. 195., §. 363., 1), a)!

³⁾ Glej Janežičevo slovnico str. 195., §. 363., 1), c)!

⁴⁾ Primerjaj str. 115. in 116. Levstik-ove slovnice!

⁵⁾ Primerjaj Janežič-evo slovnico §. 316., b) in §. 317., d)!

⁶⁾ Primerjaj Janežič-evo slovnico §. 317., d)!

Per setvi mora sonce sjati, de se da lepo orati; tudi per nauki bodi vesel — dobre volje, kar je prav. Povedal sim ti torej mnogotero za smeh. — Naj tudi setvo pohleven dežek pomoči, se bo hitro ozelenila. Rodoviten dež na razložen nauk so solze iz ginjeniga serca. Mislim, de bi te tudi vmes posilile.

Je tebi preveč, kar se v bukvicah uči, zogni se; — je premalo, pa dodáj. Veš, de po sveti vse vage (tehtnice) enako ne vlečejo, tudi vse ure ravno ne tečejo; vsakimu vse po glavi biti ne more. Naj tebi nauk dopade, reci: Bodi Bog hvalen! — ako ne — pa ti popravi, ino bom jez Boga zahvalil. K veči časti božji — naši predragi mladini pa v izveličanje naj se vse zgodí! — To želi prijatelj tvoj . .

V predgovoru k III. nat. l. 1857 — Iskrice šolo oživeti — (Zb. Sp. IV. str. 4—6) kaže o besedi „nekdajni Vozeniški fajmošter“ na pr.: Mnogo let je preteklo, kar so bile te knjižice prvič spisane; mnogo oblik se je od tiste dôbe premenilo, mnogo popravilo, kajti popolnoma nikaj pod soncam ne najdeš. Vse se premení, tudi človek in njega dela; le resnica ostane. Tudi bukvic za šolo in za domačo podučbo se je v preteklih letih veliko boljših skovalo, kakor jih Blaže in Nežica imata, ki sta se tudi že postarala. Je pa novo vino bolj močno, je starina vender bolj zdrava. Nadjam se, da tudi knjižica ta ne bo škodovala, posebno mladim učitelom in rednikom, naj le poskusijo, kar je dobro in prav. Pijanost pa ni modrost, bodi si pijan od starine alj novine — napihnen od starih alj novih oblik.

Vsaka slovniška oblika je kolo živega jezika, ki ne stoji nepremakljivo, dokler jezik živí, marveč se neprenehoma obrača in toliko hitreje premenjuje, za kolikor bolje omika ljudi in jezika napreduje. Kolo prenašlo tirati, in preterdo zavérati dobro ni; tiraj in opoveraj rabo oblik, kar je prav, da kolo jezika gladko poteče; pa tudi preveč vstran ne vozi zaničevaje sosedov bistne oblike, da bratov pravice v svojo lastno škodo ne povozíš. Bolje bo na vsih štirih kolesih oblike voziti prav po braterno, kakor za kolesnice (ki le dva kolesa imajo) svojeglavno deržati, alj clo samokoliko enostransko tišati, se na oblikah sosedov spotikaje. Združena moč velja. Tako misli in želi brez zamere . . .

22) Novice, katerim je Slomšek bil vedno naročnik, s peresom in po vsaki drugi poti iskren podpornik (Dr. Bleiweis v Ltps. Slov. Matic. 1868 str. 123), so iz **Bl.** in **N.** str. 94. 95 sprejele l. 1844 sestavek: Kako se ima v hudi uri zaderžati. — L. 1845 str. 31 piše Cafov: Novo, celo posebno veselje za vse Slovence. Komur čest, čest. Rim. 13, 7. — Slavni pisavec naš, naj boljšega glasa, vsi vživo do serca vneti za naše dušno in umsko izobraženje, prezaslužen gosp. A. Slomšek, kanonik in školastik Lavantski, — gdo li med Slovenci Jih ne pozna, Jih z spoštovanjem ne imenuje? gdar Jihove ljube duše po osobi ne pozna, vsej jo pozna po Jihovi mili pisavi: nedolžni otročič kaže ves vesel na „Dober Dar“ — „Blaže in Nežica“ sta mu naj ljubljša tovarša; deklica kaže na „Devištvo“ — na „Srečen Pot“ hlapčič — kmet in gospod hvaležna na „Hrano“ in „Filotejo“ in še na veliko pisem — vsej kaj bi li govoril, kar vsaki Slovenec vé? — naš gosp. Slomšek, pravim, nam pripravljajo novo, novo življenje: družbo v izdajanje cenejih Slovenskih knjig narejajo, kar bo nam „Slovenska Matica“. 26. Prosenca t. l. pišejo preč. g. Slomšek: „Družba v izdajanje cenejih rodoljubnih knjig je začeta: pretečene dni so postave in vodbe viši c. k. vladi isporočene bile“. Večni Bog! oča vseh narodov daj dober tek tej napravi in dolgo življenje skerbniemu g. napravljavcu! itd. — V Novicah l. 1846 je priobčil Slomšek z napevom vred pesem: Blagor našimu cesarju (l. 15); podučni spis: Bog daj zdravje! — Za zdravje so nam potrebne sešobno štiri reči: Zdrava sapa, jed, pija, in zdravo spanje, zložil Ljubomir (l. 21—24); Černe bukve (str. 128); Bratje

sv. Cirila in Metuda v naših šolah (l. 34—38); Kruha, pa tudi nauka za uboge (l. 38—40). — Vmes pa so Novice priobčile (l. 30) tri pesmi iz Štajerske, Krajske in Koroške: Slava knezu in vladiku Antonu Slomšeku in (l. 30—32): Vesela vest o njegovi izvolitvi v iskrenem popisu, in v dokladi „Pastirski list“ to je prvi pozdrav ljubljnim ovčicam, ki so ga milostljivi knezo-škof gosp. Anton Martin pri nastopu Lavantinskega škofijstva po slovensko v našim navadnim pravopisu na svetlo dali (str. 128). — V dokaz književne vzajemnosti je dr. Bleiweis pa v Drobntince l. 1847 poslal sestavek: Domače zdravila zoper ostrupenja (str. 273—281), ki ga Slomšek spremlja z opazko: Hvala Vam lepa za dobre drobtince; prosimo le večkrat pošlite nam takih! L. 1856 poslal je res drobtinico: Dobrovoljni pomenki o koleri (255—262). — L. 1857: Španjski misionarji med avstralskimi divjaki (246—250). — V Novicah l. 1847 naznanja Slomšek „Sveto pismo stariga zakona“. Poslovenil in razložil P. Placid Javornik . . . I. Zv. itd. s kratko razsojo in priporočilom, kjer o pisavi omenja na pr.: Kar stavo sv. pisma zadeva, je po nauku naše sv. cerkve rečena, beseda kratka in gladka . . . Kar ni hvaliti temuč le poterpeti, je prepogosta raba — **lj**, ki ni lika, ampak spodtaka naše gladke besede, na katerim — **lj** — se tudi naše hvale vredne Novice prerade spodtikajo. Mislim, de ni pisati prijatelj, učitelj, nedelja, nedeljč, ampak učitel, prijatel, nedela, nedelc itd., ker Korošci in Gorenci le prijatev, nedevc itd. pravijo. Tudi bi lahko **lj** večidel pred **e** ino **i** pogrešali ino raj brali: na zemli — zemle, kakor pa: na zemlji — zemlje. Kar pa sam mislim, drugih ne silim, ampak le za pomisliti dam. — Tudi so nam v gosp. Javornikovim razlaganji nektare besede in stave nekoliko predolge, če je ravno težko, kratko pa dobro povedati. — Vse te moje zabave so pa tako lahke ino prijazne, de bojo slavno delo lahko več priporočile, kakor ograjale. Saj se le po domače zmenimo, kar mislimo; ino ne moja, ne tvoja — ampak prava naj velja (str. 204)! — L. 1849 so iz Drobntinc ponatisnile Novice (l. 29—35) znamenito „pridgo Slomšekovo: Dolžnost svoj jezik spoštovati, povedano v Možburzi na Koroškem binškočni pondelik l. 1838“, ktero sklepa govornik z iskrenim narodnim vošilom: „Oh, de bi tudi nas Slovincov, kakor nas je na zemli med vsimi našmi sosedmi nar veči število, tudi nar več tam per Očetu nebeškemu bilo!“ — Zvesto je naznanjal dr. Bleiweis delovanje Slomšekovo, vzlasti po Drobntincih, češ: „Novice in Drobntince ste si bile že od perviga začetka nar zvestejši prijatelci eniga serca, eniga namena: podučiti slovensko ljudstvo v mnogoverstnih potrebnih rečeh (str. 87)“; milo je obžaloval njegovo smrt (Nov. 1862 str. 333. 352), poklonil mu po smrti spominek v Letopisu Slov. Matice 1868: Zlate drobtinice iz pisem Slomšekovih, mej kterimi se tretja glasí: „Jaz na oblike malo gledam; meni je stvar prvo (str. 124).“

23) Drobntince za novo leto 1846. Učitelam ino učencam, starišam ino otrokam v podvučenje ino za kratek čas. I. Leto. Na svetlo dal Anton Slomšek, viši ogleda šol Lavantinske škofije. — Slomšek živo spoznavši, kako potrebno bi bilo Slovincem slovstveno društvo v izdavanje bukev, za izobraženje slovenskega ljudstva, vloží do takratnega Ilirskega deželnega poglavarstva prošnjo za dovoljenje z natančnim načrtom namena tega društva in pomočkov, s kterimi se ima doseči. Ali — kar bi nihče ne bil pričakoval, se je zgodilo. Vlada društva — Matice Slovenske — ni dovolila (15. april. 1845); a Slomšek sklene ravno ta namen, če tudi nepopolnoma, po drugi poti doseči. Izmisli si krasno osnovo letnika za Slovence, v kterem bi pisatelji plode svojih vednost in poskušinj zastran cerkvene in domače izreje narôda priobčevati zamogli, in ker mu ni bilo dovoljeno celih kosov podajati Slovincem, hotel jim je podajati vsaj male drobtinice, in je zato te letnik imenoval Drobntince (Beseda, gov. Fr. Kosar str. 14. 15). — Takrat je pisal nekdanjemu svojemu profesorju in prijatelju Jožefu Poklu-

karju v Ljubljano tudi pomenljive reči: „Tvoja podbuda pisati Slovincem me močno oživlja; kar pa Tebe veseli, drugim merzi, ki mi hudo zamerijo, de se toljko za Slovenšino vpiram. Ravno te dni so mi viši škof ino kardinal Schwarzenberg pomenili, de se mi Slovenstvo očita. Pa mene to očitaje kar ne mōti; mislim, de vsaki naj dela po svojih okoljstevah, ali že svetu dopade, alj pa ne; — qui autem judicat me, Dominus est. Slovenka me je rodila, Slovenka me je dojila; naj me Slovenšina tudi sina hvaležniga ima. Zemljo materno obdelovati želim, dokler nekda v materni zemli počivam, ako bo volja božja tako. De pa moje pisanje niso gole besede, Tebi oznamim, de sim ravno te dni dal: Sveto Opravilo za Šolarje naše škofije v natis. — Rad bi viši ogleda šol gospodam šolskim pokazal, kako bi naj drago mladino učili Bogu služiti. — Tudi pošlem ravno danes v Gradec: — Drobtince za novo leto 1846, ki imajo nekoliko pridig po novi šegi, nekoliko pripoved žalosnih ino veselih iz ker. pastirstva itd. Upam, de bojo te knige tudi Tebi saj kaj maliga dopadle, ako ravno z vsem vsim vstregel ne bom. Za to podporo se posebno Tebi, Učitel pastirne priporočim; ako mi sam pomagati nočeš, alj ne moreš, podbudi svoje slavne učence itd. (Slovenec l. 1876. IV. 45)“. — Kako vzvišan namen je dal Drobtincam, vidi se iz predgovora na pr.:

Preljubi Bratje ino Prijатели! Slovenci so po navadi dobriga serca; kar imajo, radi dajo, de eden drugimu pomagajo Dolgo sim že želel ino premišloval, kako bi Slovenci pošteno omizje naredili, na tajisto duhovskih darov polagat, katerih pridne Ljublanske novice, kakorkolj skerbne za srečo dežele, zato na svojo slavno mizo ne jemlejo, ker bi jim bile preduhovske Imajo naše dni svoje omizje zdravniki za ozdravo ljudi — sodniki za pravice dežele — rokodeli ino kmetje za žvinsko rejo ino obdelanje polj; tudi godci imajo svoj dnevnik, v katerim se pogovorijo, kako bi jim strune bolj obrano pele; ali ni nam učencam duhovskim ino šolskim, starešam in oskerbnikam tudi potreba pogovoriti se, kako bi po slovensko prav oskerbeli nar potrebnej reči, ki so h veči časti božji, nam h časni sreči ino dušam v večno zveličanje? — se pomenili prav po domače, kako bi keršanstvo vredno učili, šolo dobro ravnali, kojili otroke po božji volji, polepšali svet, zapérali pekel ino ljudém v nebesa pomagali? — pobarali tudi sosede rekoč: kako pa kaj vi možje? — Bratje, ljubi dragi bratje! le Eno ino ravno to je potrebno. Luk. 10, 42. Sežimo si torej vroke ino pomagajmo, de bo vsako leto v prihod naše omizje nadevano, še lepših ko letos, duhovskih drobtinc (str. 9). — Kazalo: Nagovor in povaba. A. Stare Resnice v novi obleki častivrednim duhovskim pastirjam za pokušno. B. Prigodbe vesele ino žalostne preteklih ino sedajnih časov v slaven spomín ino podučenje. C. Razgled za stare ino mlade ljudi, v opomin ino posvarjenje. D. Prilike ino Basni, Smeh ino Resnica. E. Ogledalo za šolo ino domačo rejo otrok. F. Slovenska gerlica. I. Pesme ljubeznive matere, II. za dobro voljo, III. za kratek čas, IV. za pobožnost — z geslom:

Slovenska gerlica v domačim logi rahlo poje,
Povabi spevati vse brate ino sestre svoje.

24) Sveto opravilo za šolarje. Spisal Anton Slomšek, nekda jni viši ogleda šol. I. nat. 1846. — II. 1852. — V. 1873.

25) Angel molitve za pobožne šolarje. I. nat. 1846. — II. 1847.

26) Drobtince za novo leto 1847. Učitelam ino učencam itd. II. Leto. Na svetlo dal Anton Slomšek, nekda jni apat v Celi. — Preljubi Sosedje! . . . Bil sim za lansko leto 1846 majhino krušenco drobtinc nabral, jih ljubim bratam ino sestram za novo leto dal; ino hitro so pošle. To me veseli, pa tudi priganja, zopet skerbno naberati, ino za drugo novo leto 1847 drugi pletarček Drobtinc prijatelam podati, dokler

vem, de jim vstrežem. Nate jih, ljubi Sosedje, in po svoji potrebi rabite jih! Vem, de vsaka drobtinca za vse ne bô; pa tudi gospodinja vsakimu dosti dobriga kruha ne speče. Kako bi Drobtince vsim dopadle, ki so delo velikoterih glav ino rok? Tudi pero ne piše vsako za vsakiga enako dobro. Nadjam se pa, de bo vsaka drobtinca saj nekaj veljala. Lanskih drobtinc nekaterim v prvem nagovori po volji ni . . . Drugim v glavo ne gre . . . Tudi gerlica ni vsim dosti lepo zapela. Pravijo, de je nekoliko pesm brez soli, druge so jim prelesene, ter nimajo pevskega duha . . . Tudi na besedah se spodtikajo, ino jim ne dopade, de bi mož ino žena bila človeka prav po volji božji (kakor dva božja voleka). Pa besede rade v drugim kraji tudi kaj drugiga pomenijo. Po Štajarjih se imenuje lepa rudeča pikasta žužica, ki rada otrokam po roci lazi ino mirno izletí: božji volek. Po tem ljudje pravijo: on je pohleven ko božji volek; ino dopade Štajercu, če ga tako pohvališ. Ravno enako pravijo po Krajskim ino po Štajarskim: gobec ima le pes. Na Koroškem pa ljudem na gobec gledajo, kakor pri nas na usta; ino se nihčér ne švara. Kakor se per nas jokamo, se po drugod derejo, in vsaki kraj ima svoje. Ne zasmehvati, ne zaničvati ptujih zarekov ino besed — temuč povedati si jih hitimo. Moje zagovorilo pa nimaj zamere, ampak zahvalo, de se prav pogovorimo, kako je naša ino Vaša, ter po tem sklenemo, ktera velja itd. — Drobtince prve so še v Bohoričici, druge vže v Gajevici in v razdelkih **A—G**: Koristne reči za pridne ljudi. — Znamenita je opazka, s ktero priobčuje Slomšek „Zvonov Pesm“ v Drob. t. l. str. 166: Zvonov milo pesm je popisal imeniten nemški pesnik Šilar Miroslav, ki po naših krajih vsim slovi, kateri nemško umijo. Poslovenili so nam to lepo pesm, de ni lepši, naš slavni pevec J. Koseski, ino z serčnim veseljam smo jo lansko leto v naših ljublenih Novicah brali, list. 10—12. Tudi jas sim to imenitno pesm pred dvajsetmi letami posloveniti poskušal, ko sim še duhovski pastir po Štajarskih goricah vesele pesmi po domače pel. Priložnosti ni bilo poslovenjene pesmi v natis podati; prepisana pa je pogosto bila ino še pogoječitana. Prijatelji so me pregovorili, de jo drobtinco Drobtincam dam; in tukaj naj se bere, ne kakor de bi pesm, ki so nam g. Koseski poslovenili, manjši ceno dobila, temuč de se bo zdravno slabši viši cenila, ker dobro blago zdravno slabija pravo ceno dobi.

27) Čujte, čujte, kaj žganje dela! Prigodba žalostna ino vesela za Slovence. Poslovenil **F. Gl.** (Felicijan Globočnik). V Celovci 1847. 8. 123. — Predgovor tej knjižici: Prijatelji pomagajte! Strašen ogenj, iz samiga pekla domá, po naših krajah sega. Ne prime se strehe ne sten, ampak ljudi. Veliko tavžent in tavžent jih časno ino večno gorí; ter se jih od leta do leta več vnema. Ako se ne združimo tiga kužniga ognja pogasit, nam hoče v kratkim naš zarod vgonobit'. — Vsmilite se, vsmilite se vi, prijatelji, ino gasiti pomagajte!

Kje pa je ogenj? — vprašate. Po tabernah ino na poljah, po zhodah ino domačijah — žganje na mizi in po omarah, ki ga ljudje ne po glažekah, ampak le po poličah če dalje bolj pijejo; ino več ko ga spiyejo, hujši gorijo, pamet ino zdravje — dušo ino truplo zgubijo. — Povéte, ali ni žganje iz pekla domá — očitno delo satana? — peklenska pjača, ki se naše dní po sveti vozi ino ljudi moti? — — —

Hudič je bil od nekda goljuf in lažnivec, ino je še. Dan denašen ljudi z žganjam goljfa — za premoženje ino poštenje, ki se v žganji zapravi; — goljfa za zdravje ino življenje, ki se z žganjam okrajša; — goljfa za srečo zakonsko in otroško, ki se v žganji zgubi; — goljfa za časno ino večno veselje, pa le tají, de žganje škodljivo ni. Oj peklenski lažnivec, ki to govori ino terdi, de žganje pijati greh ní! — „Tak bi tudi greh ne bilo strup jemati“. Taka pijača milo teče, pravi sv. Duh, poslednič pa opečé ko strupna kača.

Kristus je prišel na svet dela hudičove pokončat; ino mi vsi, ako smo pravi kristjani, si mormo pomagati ino ne poprej henjati, dokler žganopivstva iz svoje hiše ino

vesi, iz fare ino domačiga kraja ne odpravimo, naj velja, kar rado. Braterno svetiga Janža (gl. sliko) hočemo per nas začeti, kakor njo po drugih deželah imajo — družbo treznosti narediti ino si mož beseda biti, žganja ne okusiti, ne kupiti, ne prodati, ne ponuditi; ne vzeti v službo hlapca ne dekle, ki žgano pije; ne težaka ne rokodela najeti, ki brez žganja ne dela, tudi sedeti ne poleg žganopivca alj pivke, zakaj kužna bolezn je to.

Naj reče kdo kar hoče: kdor je Kristusov, naj pomaga, kar je mogoče, de žganja med nami ne bo, kakor v apotekah zdravno mišence, ino pa v fabrikah poleg hudičeviga olja — tamo naj žganje rabijo!

Kedar se bo poslednimu žganjarju pečnica poderla, ino kerčmarju, ki v taberni žganje toči, posledna flaša brinjavca sterla, bomo še le svoje delo dokončali, poprej ne henjali. — Bog nam pomagaj! Za to Vas prosi Vaš znani prijatelj Ljubomir. — Na koncu se nahaja s podpisom Slomšekovim „Žalostna Pesm“, iz ktere naj se ponatisnejo na razgled razstavki 7. 8. pa poslednji 25. p.

Kotle imel je velike

Satan, kuhat marternike,

De bi jih ob véro djal;

Pa v sramóti je ostal.

Vmisli si peklenska muha,

In raj v kotli žganje kuha:

Z žganjam moti zdaj ljudi,

In jih ložej pogubi.

Vodo zdravo rajši pijmo,

Vina za potrebo vžijmo;

Dober Bog nam vina dal —

Žganje si zlodej vbrál.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

1. Slomšek kot šolski prijatelj v obče.

Ljubezen do učiteljstva je pokazal Slomšek užé v svoji prvi mladosti. Ko bi učiteljski stan takrat bil tako na dobrem glasu in ko bi ga bila država tako podpirala, izvolil bi si bil gotovo ta stan. Veselje do poučevanja kazal je najprvo v semenišči, kjer je užé kot bogoslovec svoje tovariše prostovoljno poučeval v slovenščini. Ne manj nam kaže njegovo gorečnost do šole to, kako je kot špiritual svojim pitomcem šole priporočal. Večkrat jim je rekel: „Vsak duhovnik naj bode ob enem tudi učitelj. V krajih, kjer še ni šole, je sveta in krščanska dolžnost duhovnika, da poučuje mladino, dokler ni mogoče, v tistem kraji redne šole odpreti. Pa so tudi kraji, kjer radi težkih razmer ne more obstati vsakdanja šola. V takih krajih mora biti nedeljska šola, katero mora preskrbovati duhovnik po svoji krščanski dolžnosti. Duhovniki, ali morete mar gledati revno ljudstvo, katero duševno brez vsake izobražbe propada?“ Pri takem in enakem priporočanju šol je Slomšek posebno poudarjal, da morajo biti šole po Slovenskem slovenske, kakor so na Nemškem nemške, na Francoskem francoske i. t. d.

Največjega šolskega in ljudskega prijatelja se je pa Slomšek pokazal z izdavanjem svojih „Drobtinic“. Ko mu je bilo namreč (l. 1845.) zabranjeno, da bi za Slovence osnoval književno društvo, sklene izdajati pod ponižnim naslovom „Drobtinice“ letnik za versko, šolsko in domačo vzgojo, s katerim je hotel v bratovsko sporazumljenje, mejsebojno posvetovanje in delovanje združiti duhovnike in učitelje slovenske, kakor v pozivu na to

knjigo sam pravi: „Malo je duhovnikov, učiteljev in prijateljev národa, kateri bi imeli veselje in priliko, da bi cele knjige pisali, vender pa vsakdo čuti potrebo, da z izkušnjo pridobljeno mnenje in želje priobči svojim sodrugom ter jih tako v važni stroki odgojevanja vpraša za svet. Večkrat pride človeku dobra misel na um; taka se ne bi smela pozabiti, marveč zapisati in svojim tovarišem predložiti v preudarek. Tako se bodo v to knjigo sprejemali razni govori, opisi izvenrednih cerkvenih svečanosti ter družih radostnih ali žalostnih dogodjajev, životopisi za národ zaslužnih mož, zanimive šolske naloge, dobro misleči svéti o šoli in odgoji, popularne razprave o dobrih in slabih národnih običajih, parabule, mične pesmice za pouk in zabavo“. Čisti dohodek te zlate knjige, ki je l. 1846. prišla prvikrat na svetlo, naménjen je bil učiteljskemu izobraževališču v Celji, pozneje (1855. l.) še le „družbi sv. Mohora“ in naposled semeniški knjižnici v Mariboru. „Drobtinica“ je izšlo do Slomškove smrti 15 letnikov. Ta mična knjiga se je bila Slovencem tako prikupila, da je bilo malo boljših hiš, kjer bi se ne bile udomačile te knjige.

Poglavitni delavec pri tem blagotvoru je bil sevéda blagi pokojni škof sam, ki je knjigo z najboljšimi članki preskrboval. Zlasti se odlikujejo poleg njegovih zgodovinskih in životopisnih sestavkov še članki o šoli, pouku in vzgoji, o katerih bodemo v tem spisu še govorili. Vender pa se nam zdi umestno, da užé zdaj omenjamo nekaterih pedagoških spisov v „Drobtinicah“, ker se iz tega razvidi, kako velik šolski prijatelj je bil naš Slomšek. Taki spisi so: „Petnajst naglavnih grehov pri otroški reji.“ — „Sedem prošinj materam in očetom.“ — „Hudobni otroci, krvava šiba slabih staršev.“ — „Zdaj še le vemo, kaj šola veljá.“ — „Sedem šol keršanskega nauka za otroke.“ — „Šiba novo mašo poje.“ — „Otroci na paši brez pastirja.“ — „Živa šola za domovino.“ — „Šola napuha.“ — „Spoštuj očeta in mater!“ — „Šiba za otroke žlahtna reč.“ — „Šolarsko blagó za nareke in predpise.“ — „Zlata kaplica za slabo glavo.“ — „Mlad berač, star tat.“ — „Bog otroke varje.“ — „Častilakote gerda šola.“ — „Šolarsko blago.“ — „Mala basaga šolskega blagá za odrašeno mladost.“ — „Deset dobrih svétov za šolsko blago.“ — „Sv. križ v šoli.“ — „Kratko vodilo za malo in veliko berilo“ i. t. d.

Vsi Slomšekovi spisi so več ali manj pedagojske vsebine; vsaj je pa tudi vse njegovo življenje, mišljenje in hotenje na to merilo, da bi povzdignil cerkev in šolo, duševno in materijelno blagostanje, časno in večno srečo svojih rojakov. Ta ljubav slavnega škofa do slovenskega národa véje iz vseh njegovih pisem, katera hranijo Slomšekovi prijatelji in znanci. Da pa je Slomšek le dobre šole in učitelje zagovarjal, razumljivo je samo ob sebi. Razločno pa je to povedal v nekem pismu, rekoč: „Boljše je biti brez učitelja, kakor pa imeti slabega; sicer je pa učitelj samo orodje; dušni pastir je prava duša šole.“ Z izrekom: „Duhovnik je duša šoli“ hotel je pa Slomšek kot duhovnik in šolski nadzornik svoje tovariše bolj za šolo vnemati, kakor pa poudarjati njihovo oblast nad podložnimi učitelji.

Kako velik prijatelj slovenskih šol je bil Slomšek in kako lepo je znal svojim rojakom šole priporočati, vidimo iz sestavka, katerega je priobčil v podobi povesti in pod naslovom: „Zdaj še le vemo, kaj šola veljá“ v „Drobtinicah“ l. 1847. Ta sestavek je sicer že skoro 30 let star, pa je še za slovenske šolske razmere vedno nov in koristen, zavoljo tega ga nekoliko tù priobčimo.

(Dalje prih.)

Ukaz ministra za bogočastje in uk

z 19. decembra 1885. l., št. 23017, kateri prepoveduje v šoli rabiti pisno gradivo s poševnimi črtami ravnateljicami.

Na podlogi menjenja c. kr. višjega zdravniškega svetovalstva prepoveduje se rabiti načrtane pisne zvezke in pisne ploščice, katere imajo poševne črte ravnateljice (diagonalne črte) v srednjih šolah in v vseh ljudskih šolah z začetkom šolskega leta 1886/87. zaradi nevarnosti za oči in sicer tako, kakor se je to izreklo s tukajšnjim ukazom s 23. julija 1885. l., št. 11853 in s 7. septembra 1885. l., št. 16337 zaradi kvadriranega pisnega gradiva.

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim navodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban**.)

(Dalje.)

§. 11.

Snaga, umivanje in kopanje.

Snaga okrepuje in ohranjuje zdravje, nramnost in dostojnost človekovo. Snaga provzročuje, da je človek vesel, delaven, spodoben ter mu pridobiva spoštovanje drugih ljudij. Nesnažni človek je na slabšem od živalij; kajti največ živalij je prav snažnih. Nesnaga je tudi največkrat vzrok nalezljivim boleznim. Da bomo snažni, treba, da se umivamo in kopljemo. Umivanje in kopanje človeka oveseljuje, krepčá ga in varuje tokov, skrnine, garij (svraba) in drugih takih nadlog. Kadar se hočemo kopati v mrzlej vodi, bodimo zeló previdni! Človek se mora dobro počutiti, ne smé biti razgret ali presit v takih slučajih! Najbolje se je kopati na tešče ali 3 ure po jedi. Najprej si umij glavo in prsi in potem naglo skoči v vodo, v katerej pa ne miruj, nego hodi sim in tja. Ne koplji se predolgo — $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ure naj ti zadostuje; stopivši iz vode se takoj osuši, obleci ter na to se malo sprehodi.

V mrzli vodi se umivaj zjutraj, po kosilu, zvečer in kolikorkrat so se ti vsled dela onesnažile roke ali obraz. Po jedi si vselej usta izmij! Priporočati je, da si večkrat glavo umijemo ali jo — po letu — pomakamo do cela v skledo vode.

Umivanje v mornej (mlačnej) vodi nikakor tako ne okrepuje kakor v mrzlej vodi. Tudi gorke kopelji — izvzemši zdravilne vrele — o slučaji boleznij — niso tako koristne kakor mrzle. Mrzla kopelj je res iz prva za občutljivca malo strašljiva; pa kmalu se je privadiš in občutiš dobrodejne nasledke mrzle vode za svoje telo.

§. 12.

Čista oblačila.

Treba nam je paziti tudi na to, da imamo snažna oblačila. Zdrav človek naj si obleče vsak teden vsaj dve srajci. Posebno dobro je, da imamo „ponočno srajco“, katero oblečemo, idoč zvečer spat, namesto podnevne. Nogavice naj bi se makar vsak dan, ali vsaj dvakrat na teden menjale; druga oblačila pa naj ne bodo umazana ali prašna. Mokro obleko zamenjaj, čim prej moreš, s suho; isto tako obleko, katero ti je pot premočil.

§. 13.

Stanovanje.

Na stanovanje treba, da obračamo vso svojo pozornost, ako hočemo ostati zdravi. Pred vsem je gledati na to, da stoji prag spodaj pri tleh 3—9 $\frac{d}{m}$ nad hišnim temeljem. Izbe morajo biti visoke, prostorne, zračne in svetle. Stanovanje naj se vsak dan očisti in vsaj enkrat na leto pobeli. Temno in mokrotno stanovanje je nezdravo. Vsak dan je treba izbe prezračevati; po zimi pa jih lahko ogrevajo s pomočjo zaprtih pečij, katere ne prepuščajo dima; a netiti (kuriti) je treba le zmerno! Nezdravo je, ako perilo v izbah sušimo ali v njih celó kuhamo!

Če ti posamični udje ozebejo, ne hodi takoj v gorko izbo, ker tako lahko dobiš boleče te ozebke. Ozebli ud vtakni mariveč v mrzlo vodo; voda ti mraz potegne ná-se. Kdor ozebel ud pri ognji pogreva, biva v nevarnosti, da ga izgubi. Kožuhe po zimi nosevali, pač je prijetno, na drugo stran pa škodljivo. Najboljši pomoček, da se ogrejemo, je, ako nosimo dve srajci, jedno vrhu druge, dvojne nogavice ali pilni papir ovit okoli nog. Dobrodejno je tudi, ako se umijemo z mrzlo vodo, predno iz gorke sobe idemo na plano.

§. 14.

Živež; strupene rastline in strupene gobe.

Da človek živi, mora jesti in piti. Da pa ne zbolí, naj le toliko jé, da se nasiti, a ne takó, da bi si želodec prenabasal. Po jedi naj človek zmerom še tek ima, ali z drugimi besedami povedano: jé naj le toliko, da bi po jedi še imel veselje zagriznoti. Prav zdravo je, jesti le enkrat na dan, in sicer ob določenem času. Večkrat in o raznih dobah jesti, slabí želodec. Sladkosnednim biti nij le nezdravo, nego celo nespodobno. Sladkosnednost je imela užé večkrat najžalnejše nasledke, navadno je bila vzrok — otrovanju (zastrupljenju).

Ako si bil tako nesrečen, da si se ostrupil po zavžitji kake strupene rastline, potem moraš nemudoma spiti kaj tacega, kar pomaga zoper strup. Najboljše je v takem slučaju piti jesiha ali mlačnega mleka; pa tudi bljevala so velike koristi. Sicer se je bljeval (vomitiv) posluževati le po zdravnikovem zaukazu!

Nikár pokuševáti
Mí, česar ne poznáš,
Ker lahko mnogokráti
Po vidu se golj'faš!
Že čestokrat je bila
Sladčica smrten strup,
Ko polen bil zdravila
Požirek je gorjup!

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Čemšenika. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« blagovolilo je poslati tukajšnji šoli obilo raznovrstnega šolskega blagá. V imenu obdarovane mladine izreka svojo najtoplejšo zahvalo

Tomo Petrovec,
učitelj.

Iz Harij. (Zahvala.) Presrečno se zahvaljujem »Národni Šoli« za poslano šolsko blagó tukajšnji šoli.

Janez Škrjanec,
kurat.

Iz Selc. (Zahvala.) Podpisano šolsko voditeljstvo izreka v imenu uboge šolske mladine slavnemu društvu »Národní Šola« najtoplejšo zahvalo za obilo poslanega šolskega blagá.

M. Bregant,
šolski voditelj.

Iz Slavine. (Zahvala.) V prijetno dolžnost si štejem slavnjej »Národní Šoli« izreči v svojem in imenu ubožne šolske mladine najtoplejo zahvalo za premnogo šolskega blaga, katerega je ona slavinskej šoli za primerno malo jej poslano svoto denarja letos in še nekaj let poslati blagovolila.

M. Hiti,
nadučitelj.

Iz Hotiča v 20. dan prosinca 1886. l. V 17. dan t. m. priredili so prijatelji šole v Vrneku veselico s tombolo, petjem in plesom v korist Hotiškej šoli. Ker je Vrnek ravno nasproti Kresniški postaji, došlo je okoli ene popoldne užé nekaj Litijčanov s poštnim vlakom. Pričakovali smo še drugih, a ker je jelo snežiti, bali smo se, da jih ne bode. A okoli tretje ure pripeljejo se še drugi na saneh, pobeljeni sè snegom, znamenje — miru (veselici). Ko so domači fantje dve pesmici odpeli, pričela se je tombola, po katerej je nekaj Litijčanov odšlo. Kmalu na to pričela se je druga tombola, katere se je bolj naše ljudstvo udeležilo. Ko soštujemo denar, bilo je dohodka 48 gold. 86 kr. Ker se je pa užé preje nekaj nabralo in imeli smo še nekaj poplačati, je čistega dohodka 52 gold. 21 kr. Lepa vsota za naše razmere!

Za ta lepi uspeh zahvaliti se nam je pa vrlim Litijčanom, ker so nas v tako obilem številu počastili, v prvi vrsti pa obče spoštovanemu okrajnemu glavarju gosp. Grill-u, kateri je bil veselici glavna podpora. Ta gospod je v svojem govoru vnmel ljudstvo s prosto a prepričevalno besedo za šolo in mladeniče spodbujal k petju, ker ono blaži človeško srcé. — Tako nam je čas prehitro prešel, akoravno nam je še le ob $\frac{1}{2}$ 2 čez polnoč poštni vlak ostale Litijčane odvezel. — Srčna hvala bodi tudi vodji železniške postaji v Kresnicah, gosp. Petku, kateri se je veliko trudil za dober uspeh veselici.

Pri vsem pa ne morem, da nekaj potožim. Bila je veselica v prid šole, in kdo se jo je najbolj ogibal? Učiteljstvo! Žalostno a istina! Samo Litijško učiteljsko osodbo se je udeležilo veselice, drugi bližnji so se ji pa odtegnili. A to ne veljá samo tej veselici, ampak opazoval sem užé večkrat to — malomarnost. Tovariši! ako ne bomo sami pokazali, da nam je blagor šole in ljudstva pri srcu, ne moremo tudi mi kaj zahtevati.

Vrlim Litijčanom in drugim udeležnikom kličemo pa še enkrat: Bog Vam povrni! Na svidenje!

Janko Toman,
učitelj.

Z Brezovice pri Ljubljani. † V 20. dan jan. t. l. je tū umrl g. Valentin Telban, star 47 let, posestnik (pri Kopaču na Tržaški cesti). Pokojnik je bil prejšnji čas ljudski učitelj pri sv. Križi na Dolenjskem, potem v Škofji Loki na Gorenjskem, ter je zadnji čas zopet želel vrniti se k učiteljskemu stanu, pa ga je nagloma smrt prehitela. Naj v miru počiva!

Iz Ljubljane. Iz deželnega zbora v Ljubljani. V seji v 13. dan jan. t. l. poročal je gosp. profesor Šuklje v imenu finančnega odseka o prošnjah učiteljev za zboljšanje plač, in je predlagal, naj se prenaredí deželna postava z dné 9. marca 1879. l., št. 13., v tem zmislu, da se dovoli vodjem meščanskih šol funkcijske doklade 200 gld., onim na čvetero- in večrazrednih ljudskih šolah po 100 gold., na trirazrednicah po 75 gold., na enorazrednicah pa po 30 gold. letne doklade.

Poslanec baron Schwegel pa pravi, da pri tem nasvetu pač ne gre za funkcijske doklade, nego naj se stvar imenuje le s pravim imenom, za povišanje plač ljudskim učiteljem. Ne protivi se predlogom v obče, a osvetliti hoče njih nasledke. Baron Schwegel zatrjuje, da je velik prijatelj šoli in učiteljem in da uvaža njih slabo materijelno stanje. A dežela storila je za šolstvo mnogo in normalni šolski zaklad narašča ogromno. 254.000 gold. je potrebsčine užé danes in za letos bode treba 12.000 gold. več, drugo leto in nadalje pa še več, ker treba bode še veliko novih šol, a tudi pokojnin za učitelje. Treba je tedaj, da se oprezno ravná v tej zadevi. V poročilu finančnega odseka se navaja, da se funkcijske doklade dajo za »pisarna dela«. Se je li s tem mislilo na pisateljsko delovanje ljudskih učiteljev, tedaj on (Schwegel) ne dovoli nič, pač pa kot prijatelj učiteljev in šole, nadejaje se, da učitelji ne bodo v šoli sejali semena razpora. (Občni ugovori národnih poslancev in v okolici.) Baron Schwegel opomni, naj se kličé »oho«, on da ni mislil vsega učiteljstva, a tiste učitelje, ki sejejo seme razpora v šoli, mora grajati. Glasoval bode za predloge finančnega odseka le s tem pogojem,

da okrajni šolski svéti storé svojo dolžnost, katere, kakor je poizvedel, zdaj ne storé, da bi širili ljubezen do šole mej ljudstvom, in ako bodo učitelji se bavili le s svojim poklicem. (Nemci mu glasno pritrvajajo.)

Poslanec dr. Vošnjak pravi, da ni pričakoval od predgovornika barona Schwegel-na takih opazek o ljudskih učiteljih. V eno mer je trdil, da je velik prijatelj šoli in učiteljev, a po današnjem njegovem govoru naj mu verjame to, kdor hoče, on ne; kranjski deželni zastop je pri odmerjevanji učiteljskih plač pač prav varčen, in vprašati se mora, kje pa so učiteljske plače še slabše? V nobeni deželi, v vsi Avstriji niso tako majhne, ko na Kranjskem, kajti stiskovalo se je, kar je bilo najbolj mogoče. Ko je národna večina sklenila šolske zakone, sklenila je z ozirom na finančno stanje tako revne plače za učitelje, da v nobeni deželi ni takih. Na Štajerskem so učiteljske plače dvakrat tolike, kakor na Kranjskem, katera potrebuje za ljudsko šolstvo le 254.000 gold., dočim Koroška, ki je manjši od Kranjske, potrebuje 334.000 gold. Res je, da je proračun vsled ustanovitve več novih šol in funkcijskih doklad za učitelje letos za 12.000 gold. narastel, ali vsaj to ne bode vsako leto. Ustanoviti je še kakih 25 do 30 novih šol in nekatere morajo se razširiti, a to se ne bode zgodilo takoj drugo leto, nego polagoma. Da bi bil deželni zastop pri šolstvu tako splendidno ravnal, ali kakor baron Schwegel trdi: »unbedacht und leichten Herzens« dovoljeval prevelike vsote za normalno-šolski zaklad, pač ni res, kajti plača učiteljev s 400 gold. na leto, je pač dokaz, da je stanje učiteljstva na Kranjskem dosti žalostno in da pomagači pri rokodelstvih, črkostavci v tiskarnicah, knjigovezi i. t. d., katerim ni treba toliko obširne izobrazbe kakor učiteljem, več služijo, nego slednji. Da baronu Schwegel-nu kranjsko učiteljstvo ni všeč, no temu se dr. Vošnjak ne čudi. Je pač v ogromni večini národno in se ne navdušuje za nemški »Schulverein«, ako baron Schwegel pod izrazom »pisarna dela« umeva pisateljska dela, se govornik pač ne more načuditi, da bi baron Schwegel kot rojen Slovenec in bivši slovenski pisatelj, ki ume tudi druge slovanske jezike, tega ne vedel. Ako baron Schwegel trdi, da mu niso po godu oni učitelji, ki se pečajo s pisateljevanjem, mora pa on (dr. Vošnjak) reči, **da so mu ravno taki učitelji najbolj po godu.** (Dobrokljici.) Taki učitelji razširjajo omiko mej národom in skrbé za napredek slovenskega jezika, kar je vse hvale vredno! (Živahno odobravanje národnih poslancev.) Da bi ljudski učitelji na Kranjskem trosili seme razpora v šoli, obžaluje govornik, da je slišal tako neosnovano trditev iz ust barona Schwegel-na, in pravi, da isto zavrača z vso odločnostjo v imenu vsega kranjskega učiteljstva, dokler gosp. baron Schwegel le enega posameznega slučaja ne dokaže. (Živahna pohvala in odobravanje.) Slabi finančni položaj kranjskih učiteljev sevéda je baronu Schwegel-nu težko uvažati in o njem soditi, kajti kdor ima, kakor baron Schwegel, vsako leto več tisoč na razpolaganje, nego najboljše plačani učitelj na Kranjskem stotakov, ta pač težko umeje, kako naj učitelj izhaja s 400 gld. na leto, kako naj si s tem priskrbuje dostojno obleko, boljšo hrano in še pedagogične liste in knjige. O kranjskih učiteljih pač v resnici veljá nemškega pesnika Goethe-ja izrek: »Wer nie sein Brot mit Thränen ass, der kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte!« Žalostno je tedaj, da baron Schwegel kranjskim učiteljem ne privoščí še tega bornega priboljška. (Slavokljici gosp. govorniku.)

Potem se oglási poslanec gosp. Kersnik, in pravi, da národna stranka danes stoji na stališči, katero je imela prejšnja nemška večina, in da pač ne zasluži graje, ker hoče olajšati, kolikor to dopušča slabo materialno stanje deželnih financ, res prekérno stanje ljudskih učiteljev. Ljudski učitelj je v prvi vrsti poklican, da razširja omiko v šoli, a tudi zunaj šole. Težka pa je njegova naloga! Kdor drugi ima sveto dolžnost, ljubezen do branja slovenske knjige širiti mej národom, ko učitelj, in ako to storí, potem je služil le kulturnemu namenu, kajti pospeševal je po razširjenji dobrih slovenskih knjig mej ljudstvom omiko, in to je njegova najblazja dolžnost. Zaradi tega pa se ne sme učiteljem predbacivati, da nosijo seme razpora v šolo. Oni nosijo le seme izobraženosti in omike mej odrasle in cepijo isto v srce nežnih otrok in zato blago in domoljubno delovanje zaslužijo ljudski učitelji na Kranjskem presérno zahvalo in priznanje deželnega zbora. (Živahna pohvala.) — Govornik pravi, da bode veselo glasoval za predloge finančnega odseka, z ozirom na to, da je učiteljem namen, da pospešujejo omiko in izobrazbo. Národna stranka kranjskega deželnega zbora plačuje danes za menico, katero je ponujala nemška zdanja manjšina ljudskim učiteljem, valute, a za

to glasuje govornik kakor vsa národna stranka z velikim véseljem. (Živahna pohvala.)

Poročevalec gosp. prof. Šuklje v daljšem govoru razgovarja nasvete finančnega odseka. Čudi se, da baron Schwegel hoče le pogojno glasovati za nje. *Punctum saliens* predloženega postavnega načrta je ta, da naj se učiteljem, ki so voditelji ljudskih šol, vendar vsaj nekoliko odškoduje mnogo njih delo pri mnogo pisarijah. Isto je nameravala i prejšnja nemška večina užé 1878. l., samo da tega ni izvršila. To imajo tudi učitelji po vsi Avstriji, razven Gorenje Avstrijske, a v tej deželi učitelji na tako odškodnino kaj lahko pozabijo, kajti tam so itak izvrstno plačani. Konečno priporoča nasvete finančnega odseka, kateri se pri glasovanji vzprejmo tudi v tretjem branji.

— Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta v 24. dan. dec. preteč. l. in v 7. dan jan. t. l. Poroča se na višje mesto o oddaji okrajnega šolskega nadzorništva v Radovljskem okraji. — Letno poročilo o srednjih šolah za 1884/85. l. in nasvêti o tem predlagajo se slavnemu ministerstvu za bogočastje in uk. — Dovoljuje se poludnevni pouk v II. razredu na čveterorazredni ljudski šoli v Metliki tako dolgo, da se sezida novo šolsko poslopje. — Občanom v Predlogu dopušča se, da svoje otroke namesto v Dole pošiljajo pa v Kal v šolo. — Dolcem (pri Savi) dovoljuje se, da bodo tamkajšnjo ljudsko šolo namesto letos še-le drugo šolsko leto razširili. — Reši se več prošenj za nagrade in podpore. — Določi se, da se v Bojancih to pot še ne bode ustanovila ljudska šola, napravila pa se bode tû ekskurendna šola. — Pritožba neke občine zaradi volitve v krajni šolski svet se zavrne. — Graja se ravnanje nekega nadučitelja. — Petecija zaradi meščanske šole v Krškem oddaja se deželnemu odboru. — Ravno tako se tudi deželnemu odboru poroča o tem, da bi se ekskurendna šola na Barji (na Karolinini zemlji pri Ljubljani) prestrojila v redno enorazredno ljudsko šolo (s 600 gold. letne plače in s stanovanjem za učitelja).

— Razvrstitev dijakov po zasluženji je odpravljena. Naučni minister doposlal je vsem deželnim šolskim oblastvom ukaz, da se v bodoče dijaki po gimnazijah in realkah nemajo več »locirati«, da ima torej v pričevalu odpasti »lokacijsko« število. Ta »iz pedagogičnih razlogov« ukrenena naredba bode profesorje rešila truda, ki so ga imeli pri tehtanji tacega zlata, bolje dijake bo pa užalila, ker svet ne bo takoj v njihovih pričevalih čital, da je še kdo slabši od njih.

Popravki. V sestavek »Človek« so se vrinili nekoji tiskovni pogreški, ki jih tû popravljamo. — V 1. listu »Učit. Tov.« čitaj na strani 11.: ...leško zvršujejo, potem pravimo, da ... Na strani 13. čitaj: ... tudi na oči, ker kdor (ne kdo) ... — V 2. listu čitaj na str. 29.: nakloni (ne naklone). Pod §. 10.: izogneš (ne: izognješ). ... pošropi sobe (ne sobo) z vodo...

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na dvorazredni ljudski šoli v Dragatušu (ki se bode zdaj razširila v trirazredno) s 400 gold. letne plače in z eno sôbo za stanovanje začasno, ali za trdno. Prošnje za to službo, za katero morejo tudi učiteljice prositi, vzprejema c. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji do 20. febr. t. l. — Na enorazredni ljudski šoli v Vrabčah s 450 gold. letne plače in s stanovanjem, za trdno. Prošnje c. kr. okrajnemu svetu v Postojini do 15. marca t. l.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Maks Ivanetič, učitelj v Blagovici (v Kameniskem okraji), dobil je učiteljsko službo in šel v Županjac pri Livni v Bosni. — Gosp. J. Juvanec, zač. učitelj v Starem Trgu, je šel v Velike Poljane. — Gosp. Fran Črnagoj, potrjeni pripravnik, pride začasno v Šent-Gregor; ravno tako tudi gosp. Fran Rant začasno na Trato in gosp. Janez Stukl k Sv. Lenartu na Spodnje Štajersko. — Gospdč. Marija Clarici, potrjena kandidatinja, pride zač. v Moravče. — Gosp. Henrik Paternost je za trdno postavljen na II. učiteljsko mesto v Mengeš, tako tudi gosp. Gottfried Krenner na III. učiteljsko mesto v Škofji Loki. — Gospod Valentin Žvagen, učitelj v Radovljici, je 27. preteč. m. umrl. R. I. P.!